

Avrupa
Birliği **sivil
düşün**

Bu çeviri, Avrupa Birliği finansal desteği ile üretilmiştir. Çevirinin içeriğinden yalnızca çeviren sorumlu olup, hiçbir biçimde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

Ortak Bir Vizyonu Siyasi İradeye Dönüştürmek: Neoliberalizme ve Diğer Tahakküm Sistemlerine Karşı Eleştirel Bir Sosyal Adalet Gündemi*

Renato M. Liboro

Özet

Birçok insan, topluma yaygın olarak nüfuz etmiş eşitsizlik ve adaletsizlikler nedeniyle, bırakın böyle bir özlemi nasıl gerçekleştireceğini, adil bir toplumu tasavvur etmekte bile zorlanmaktadır. Bu çalışmada, özellikle neoliberalizme ve diğer tahakküm sistemlerine karşı, adil toplum kavramı üzerine eleştirel bir düşünümün ve Topluluk Psikolojisi (TP) uzmanlarının ve savunucuların araştırmalarındaki ve sivil katılımlarındaki rollerinin eleştirel bir sosyal adalet gündemini oluşturmada oynayacağı önemli rol ele alınmaktadır. Sunulan çerçevenin bir parçası olarak, bu rolü yerine getirmek için dört görev önerilmiştir. Bunlar: (1) toplumun eleştirel bilincini yükseltmek, (2) toplumu değişimin olabileceğine ikna etmek, (3) topluluk tarafından kabul görecek ortak bir vizyon oluşturmak ve (4) ortak vizyonu bir siyasi iradeye dönüştürmektir. Sunulan çerçevelere ilişkin ele alınacak ek hususlar ise her bir görevin tartışıldığı bölümlerde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal adalet, Neoliberalizm, Siyasi irade, İşbirliği, Sivil Katılım

Sosyal adaleti destekleme isteği, çeşitli akademik alanlarda ve mesleklerde mevcut bir arzudur. Psikolojinin bir alt disiplini olarak Topluluk Psikolojisi (TP), değer temelli, katılımcı çalışmaya ve ittifaklar oluşturmaya vurgu yaparak, sosyal sistem tarafından marjinalleştirilenler üzerinde öz-farkındalık sağlayarak, sosyal değişimlere yön veren bir yaklaşım sunmaktadır (Burton, Boyle, Harris ve Kagan, 2007). Bu itibarla TP, yüksek gelirli ülkelerde tipik olarak eğitimi verilen ve uygulanan baskın bireyci psikolojiye bir alternatiftir. Bireyin yakın akrabaları ve diğer kişilerle bağlamı dışında bir analiz ve müdahale düzeyini vurguladığından dolayı, konu Toplum Psikolojisidir. Mamafih, insanların baskıya direnirken ve daha iyi bir dünya oluşturmak için mücadele ederken birlikte hareket ettiklerinde nasıl hissettikleri, nasıl düşündükleri, neler deneyimledikleri ve nasıl hareket ettiklerini incelediği için konu yine Toplum Psikolojisidir (Burton, Boyle, Harris ve Kagan, 2007). TP, bireyin topluluklar ve toplumla olan ilişkileriyle ilgilenmekte ve TP uzmanlarının ortak araştırma ve faaliyetler aracılığıyla tüm bireylerin, toplulukların ve toplumun yaşam kalitesini anlamaya ve zenginleştirmeye çalışmaktadır (Dalton, Elias ve Wandersman, 2001).

Daha geniş bir disiplin olarak Psikoloji, geleneksel olarak bireyin analizine odaklanmaktadır. Uygulamalı Psikoloji, bazen aile ve akran grubu gibi mikro sistemlere odaklanıyor olsa da Kişilik (şahsiyet) ve Klinik Psikolojinin başlıca teorilerinin çoğu, bireysel davranışları açıklamaya ve bireysel değişim stratejilerini vurgulamaya odaklanmaktadır. Buna karşın TP, insanları bir bağlam çerçevesinde inceleyen ve makro-sosyopolitik yapılar da dahil olmak üzere çoklu sosyal sistem içinde kişinin -daha bütünsel ve ekolojik bir analizi anlamında araştırmalar yapan bir alt disiplindir (Nelson ve Prilleltenky, 2010). TP'de sosyal adalet terimi ise sıhhat, sağlık, bütünsellik, topluluk duygusu, farklılık, hür irade, katılımcılık, işbirliği ve hesap verebilirlik ve sosyal adalet gibi birçok temel değerlerden biri olarak kabul edilmektedir (Kloos vd., 2012; Nelson ve Prilleltenky, 2010).

* Liboro, R. M. (2015). Forging Political Will from a Shared Vision: A Critical Social Justice Agenda against Neoliberalism and Other Systems of Domination. *Social Justice Research*, 28: 207-228.

<https://doi.org/10.1007/s11211-015-0239-5>

Bir Topluluk Psikolojisi Temel Değeri Olarak Sosyal Adalet

İnancım şudur ki TP'nin temel değerleri arasında yer alan sosyal adalet, TP uzmanlarının sürekli olarak umut edebilecekleri ve başarmak için çaba gösterebilecekleri ideali temsil eden bir değerdir. Farklı şartlara sahip çoğu insanın sosyal adalet kavramını değişik şekillerde tanımladığı düşünüldüğünde (Community Foundations of Canada, 2004; Reach ve Teach, 2014; Tyler, Boeckmann, Smith ve Huo, 1997), sadece tanımı üzerinde bir fikir birliği olmayışı bile savunucularının sosyal adaletle ulaşmasını daha da zor bir hedef haline getirmektedir. Bazıları, sosyal adaleti basitçe 'tüm insanların tam ve gerçek eşitliği' şeklinde tanımlarken (Reach ve Teach, 2014), diğer bazı araştırmacılar daha spesifik bir sosyal adalet tanımı olarak 'toplumdaki her bireyin ve grubun sivil özgürlükler, eşit fırsat, adalet ve toplum tarafından değer verilen eğitimsel, ekonomik, kurumsal, sosyal ve ahlaki özgürlük ve sorumluluklara katılma hakkına sahip olduğu inancına dayanan bir kavram' şeklinde tanımlamaktadırlar (Community Foundations of Canada, 2004). Ekonomik ve Sosyal Adalet Merkezi [CESJ] (2015), sosyal adaletle ulaşmanın öncelikle ekonomik adaletin sağlanmasına bağlı olduğunu vurgulamakta ve bunun için ekonomi ile ilgili kurumların topluma rehberlik eden ahlaki ilkeleri kapsayacak şekilde planlanması gerektiğine inanmaktadır. Bu kurumlar, her bir kişinin nasıl geçimini sağlayacağını, nasıl taahhütlere gireceğini, başkalarıyla nasıl mal ve hizmet alışverişinde bulunacağını belirlemeli ve bunları yapamaması durumunda ekonomik olarak ayakta kalabilmeleri için bağımsız bir sağlam temel oluşturmalıdır. Ekonomik adaletin nihai amacı, her bir insanı ekonominin ötesinde, zihin ve ruh bağlamında sınırsız olarak, yaratıcı bir şekilde, çalışma hayatına katılma konusunda özgür kılmaktır (CESJ, 2015). Tyler, Boeckmann, Smith ve Huo (1997), sosyal adaletin daha açık ve ortak bir tanımını ortaya koyma girişimlerinde, sosyal adaletle ilgili en güncel bilgileri bir araya getirmişler ve birçok kaynaktan, altta yatan birleştirici temanın, bireylerin ve toplulukların, destekledikleri veya karşı çıktıkları diğer bireyler, gruplar ve kurumlarla olan etkileşimlerinde adalet konularını önemsiyor olmalarının bulunduğunu saptamışlar; ekonomik adaletin amaçlarının her zaman sosyal adalet hedefleriyle örtüşmemesine rağmen her birinin amaçlarının her zaman birbiriyle uyumsuz ve birbirinden ayrı olmak zorunda olmadığına kanaat getirmişlerdir.

Kuşkusuz tamamen adil bir toplum pek çok kişinin inandırıcı ve ulaşılmaz olduğunu düşündüğü ütopyacı bir kavram olduğundan; topluluk psikoloğu olarak benim görüşüme göre adil bir toplum, insanların çoğunluğunun refahını ve sağlığını etkileyen sistematik olarak alınan kararların, güçlü bir demokratik süreç aracılığıyla eleştirel olarak bilinçli, politik olarak ilgili bir halk tarafından ve sosyal olarak bilinçli bireylerin maksimum katılımına dayalı olarak alındığı bir toplumdur. Toplumda daha fazla eşitliğe hatta daha fazla ekonomik ve sağlık temelli eşitliğe yol açıp açmayacaklarına bakılmaksızın bu kararların daha bilgili, sorumlu ve ilgili bir halk tarafından demokratik olarak belirlenmesi gerektiğine inanıyorum. Bunun anlamı şudur: Bir alt disiplin olarak, adil bir toplum arayışına Toplum Psikolojisinin bir katkı sunduğuna ben ikna oldum.

Bu nedenle, TP uzmanlarının bir sosyal adalet gündemi oluşturma ve desteklemedeki rolü, benim açımdan dört zorlu görevi içermektedir. Bu dört görevin, TP uzmanlarının yalnızca devam eden çalışmalarında değil, bazılarının bu görevlerin bir bölümünü veya tamamını gerçekleştirmeye çok kararlı oluşu gibi, aynı zamanda diğer araştırmacıların da gelecekteki çalışmalarında sosyal adaleti teşvik etmede bir çerçeve olarak kullanılabileceğini düşünüyorum.

Bu çalışmada başlıca amacım, sosyal adalet gündeminin teşviki adına bu dört görevi bir çerçeve olarak tartışmaktır. Bunu yaparken, TP uzmanları ve diğer sosyal adalet savunucuları tarafından ele alınması gereken bir husus olarak; toplumun önemli bir bölümünü baskı altına alan bir tahakküm sisteminin belirgin bir örneği olarak neoliberalizme odaklanacağım. Dört görevin her birini tartışırken TP uzmanlarının ve diğer savunucuların araştırmalarını ve uygulamalarını yürütürken dikkate alıp uygulayabilecekleri birkaç somut strateji önereceğim.

Öncelikle, TP uzmanları ortaklaşa oluşturulan verileri ve bilginin gerçek sahipliğini sağlamak amacıyla, katılımcıların işbirliğini artırmak için çalışmaları sırasında çeşitli paydaşlarla etkileşimde bulduklarında bilinçli olarak sosyal farkındalığı ve eleştirel bilinci teşvik etmelidirler. Aynı zamanda,

TP savunucuları üniversite ortamında ve yasama faaliyetlerinde ellerinden geldiğince meslektaşlarının ve politika yapımcıların *vicdani* şekilde davranmalarını (Freire, 1970) aktif olarak teşvik etmelidirler. **İkincisi**, TP taraftarları, araştırmaları ve uygulamalarıyla meşgul oldukları topluluklarda değişim için sürekli bir iyimserlik ve teşvik kaynağı olarak kalmalıdır. Toplumda eleştirel bilinci yükseltirken istemeden hayal kırıklığı ve umutsuzluk duygularının da oluşma riski nedeniyle, TP uzmanları değişimin mümkün olduğu umudunu sürekli olarak başkalarına ilham etmeye devam etmelidirler. **Üçüncüsü**, TP uzmanları, sadece sosyal adaleti savunan farklı alanlardaki işbirliği yapan paydaşları değil, aynı zamanda bilgili, aktif katılım sağlayan ve ilham veren bir topluluk tarafından da daha iyi bir toplum vizyonunun oluşturulması için desteklenmelidirler. Bununla birlikte, bu görevin yerine getirilmesi sırasında değerli bir kazanım olarak, sosyal açıdan bilinçli, eleştirel olarak bilinçli ve ilgili vatandaşların kolektif özelemleri ve kişisel katkıları, toplulukta fikir birliği ve dayanışmayı artırmak için memnuniyetle karşılanmalı, teşvik edilmeli ve bir kazanım olarak değerlendirilmelidir. TP savunucularının **dördüncü** görevi ise toplumda farklı bağlamlarda yer alan haksızlık, eşitsizlik ve adaletsizliğin nedenlerini ele almaya hem kararlı hem de hazır olacak bu ortak vizyonu bir siyasi iradeye dönüştürmeleridir. Bu adım çok zorlu ve zahmetli olabilirse de TP uzmanları, işlerinde bir ikinci fitrat haline getirmeyi öğreninceye kadar bu hususları üstlenmeye hazır olmalıdır.

Eleştirel Bilinci Artırma

TP için bir sosyal adalet gündemi oluşturmanın ve sürdürmenin ilk ve en önemli adımı, bireylerin kendi topluluklarındaki sosyal gerçekliklerine dair daha yüksek bir eleştirel bilince ulaşmalarına destek olma görevidir. Bu adım, ister üniversitedeki meslektaşları ister ötekileştirilmişleri, ittifak edenleri, belirli bir sosyal konudaki paydaşları, ister politika yapımcıları veya toplumun 'sıradan' vatandaşları olmak üzere topluluğun farklı katmanlarındaki bireylerin farklı bağlamlarda vicdanileşmesini (Freire, 1970) kolaylaştırmak için belirli nitelikler ve beceriler gerektirir. Bu bağlamda, bilinçlilik durumunu artırmayı desteklemek için kültürel bir tevazu (Tervalon ve Murray-Garcia, 1998) ve eleştirel düşünümSELLİK (Alvesson ve Skoldburg, 2000) gibi kişisel niteliklere sahip olmanın yanı sıra TP uzmanlarının kendileri de uygun derecede bir eleştirel bilince sahip olmalıdırlar.

Vicdanileşme sürecinde, TP uzmanları, topluluğun belirli mensuplarını marjinalize etmekten ve baskılamaktan sorumlu toplumsal eşitsizlikleri ve adaletsizlikleri halka ifşa edebilmelidir. Ayrıca uzmanlar, bu eşitsizliklerin ve adaletsizliklerin var olduğu topluluktaki güç dengesizliklerinin varlığını, etkisini ve dinamiklerini toplum bireylerinin fark etmelerine ve anlamalarına yardımcı olabilmeli (Moane, 2011) ve genellikle kamuoyunu yönlendirmek ve hatta sarsıp kendine getirmek için gerekli olduğundan dolayı, öne sürdükleri argümanları desteklemek adına güvenilir kanıtlar sunmaya da hazır olmalıdırlar (Wilkinson ve Pickett, 2010). Diğer sosyal adalet savunucularıyla işbirliği yapmak, inanılabilirliği artırmak ve ayrıca kamuoyu için daha ikna edici kanıtlar üreten araştırmaların sonuç ve bilgilerinin topluluk tarafından sahiplenilmesi için araştırmalara toplum bireylerinin aktif katılımını sağlamak da TP taraftarları için uygun bir strateji olabilir. Uzmanlar bu süreci, önce toplumdaki eşitsizliklerin sistemik nedenlerini belirlemede diğer araştırmacılara yardımcı olarak ve ardından tahakküm sistemleri arasındaki bağlantıları (Moane, 2011) ve topluluğun farklı üyelerinin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyen baskıcı koşulları ortaya çıkararak başlatabilirler. Bu çerçevede psikoloji uzmanları, topluluk bireylerinin de katıldığı ortak araştırmalardan elde edilen bulgulara ve sosyal adaletsizliklerin nedenleri ile insanların yaşadığı zorluklar arasındaki bağlantılara özel vurgu yaparak eleştirel bilinci stratejik açıdan daha etkili bir şekilde artırabilirler. Bu bulgular, topluluk bireylerinin aktif olarak işbirliği yaptıkları ve parçası oldukları araştırmalardan elde edilmekle; toplum için daha gerçekçi, anlamlı ve inandırıcıdır.

Her ne kadar "Cinsiyetçilik ve Sömürgecilik: Baskı ve Özgürleşmenin Psikolojik Bir Analizi" (*Gender and Colonialism: A Psychological Analysis of Oppression and Liberation*) adlı kitabında söylem, ataerkillik ve sömürgeciliği farklı bağlamlarda inceleyen ve bu terimleri kadınların ve yerli halkların baskı görmesinden sorumlu tahakküm sistemleri olarak teşhir etmeye odaklanmış olsa da Moane (2011) 'tahakküm sistemi' terimini rızaya dayalı olmayan ve kurumsallaşmış tahakküm ve eşitsizliğe neden

olan hiyerarşik bir sistem olarak tanımlamaktadır. Bu konudaki görüşlerini daha da detaylandırmak adına, mevcut akademik literatürde kapsamlı bir şekilde incelenen ırkçılık, heteroseksizm ve yaş ayrımcılığı gibi eşitsizliklerin nispeten bilinen nedenlerini, toplumda yaygın olarak var olan tahakküm sistemlerinin farklı örnekleri olarak sunmuştur.

Bir Tahakküm Sistemi Olarak Neoliberalizm

İrkçılık, sömürgecilik, cinsiyetçilik, heteroseksizm, yaş ayrımcılığı ve engelli ayrımcılığı gibi pek çok insanın daha geleneksel tahakküm sistemleri olarak değerlendirdiği şeylerle kıyaslandığında, TP uzmanlarının kamu vicdanına hitap ederken akıllarında tutmaları gereken ve ancak son on yılda toplumun ve kamuoyunun giderek daha fazla dikkatini çekmeye başlayan tahakküm sistemi neoliberalizmdir. Thomas Piketty'nin (2014) "Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital" (*Capital in the Twenty-first Century*) ve Joseph Stiglitz'in (2012) "Eşitsizliğin Bedeli: Günümüz Bölünmüş Toplumunu Geleceğimizi Nasıl Tehlikeye Atmaktadır?" (*The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future*) gibi kurgusal olmayan çoksatan kitaplar arasındaki geniş popülaritesi sayesinde son zamanlarda neoliberalizmin toplum üzerindeki olumsuz etkilerine daha fazla dikkat çekilmiştir. Moane (2011), kitabında neoliberalizmden kısaca bahsetmesine ve onu başlı başına bir tahakküm sistemi olarak belirtmemesine rağmen anavatanı İrlanda'nın ve diğer Batılı ülkelerin son çeyrek yüzyıldır başına bela olan farklı sorunlar hakkındaki söyleminde Neoliberalizmi bir baskı nedeni olarak tanımlamıştır.

Peki, neoliberalizm nedir? Kapitalizmden ve klasik liberalizmden farkı nedir? Neden şimdi ortaya çıktı? En önemlisi, dünyanın her yerindeki birçok toplumda insanların büyük çoğunluğunu baskı altına alan bir tahakküm sistemine nasıl dönüştü? neoliberalizmi, bu makalede tartıştığım çerçevede ele alınabilecek bir tahakküm sistemi örneği olarak kullanmadan önce bu soruların cevaplanması gerekmektedir.

Neoliberalizm, güçlü özel mülkiyet hakları, serbest piyasalar ve serbest ticaret ile karakterize edilen kurumsal bir temel çerçevesinde bireysel girişimciliği ve becerileri özgürleştirerek insan refahının en iyi şekilde geliştirilebileceğini öne süren bir politik ve ekonomik uygulamalar teorisi (Harvey, 2005). Neoliberalizmde devletin rolü, bu tür uygulamalara elverişli kurumsal bir temel oluşturmak ve onu korumaktır. Devlet, paranın değerini ve güvenilirliğini garanti etmek zorundadır. Aynı zamanda devlet, özel mülkiyet haklarını güvence altına almak adına, gerektiğinde zorla piyasaların düzgün işleyişini güvence altına almak için gerekli askeri, savunma, emniyet gibi yasal kurumları ve mevzuatı oluşturmak zorundadır. Ayrıca, eğer bir piyasa yoksa gerektiğinde devlet müdahalesi ile piyasa oluşturulmalıdır. Keza, devletin piyasalara müdahaleleri bir kez oluşturulduktan sonra bu müdahaleler asgari düzeyde tutulmalıdır. Zira teoriye göre, devlet muhtemelen piyasa fiyatlarını ikinci kez oluşturmak için yeterli bilgiye sahip olamayacağı için güçlü çıkar grupları, kaçınılmaz olarak devlet müdahalelerini kendi çıkarları için çarpıtacak ve yanlı olarak kullanacaktır (Harvey, 2005).

Neoliberalizm, zaman zaman kapitalizm ile karıştırılsa ve aynı şeymiş gibi kullanılsa da bunlar birbirinden ayrılması gereken iki farklı terimdir. Yaygın olarak kapitalizm, endüstrilerin ve üretim araçlarının özel sektöre ait olduğu ve kâr amaçlı işletildiği bir sosyal ve ekonomik sistem olarak bilinirken neoliberalizm, kapitalizmin sadece özelleştirmeye yönelik ısrarını desteklemekle kalmayıp aynı zamanda bunu kuralıslaştırmayı (*deregulation*), küreselleşmeyi, açık pazarları, serbest ticareti, lisans ve kota sistemlerinin kaldırılmasını ve devletin birçok sosyal hizmet alanından çekilmesini özellikle yasalar yoluyla destekleyen ve kapitalizmin oluşturduğu veya karşılaştığı zorluklara bir çözüm olarak sunulan politik bir teori ve ideolojidir (Harvey, 2005; Lafferty, 2013).

Biyopolitika üzerine öğrencileri ile yaptığı 1979'daki ders dizisinde Foucault, neoliberalizmi klasik liberalizmden ayırmıştır; zira o dönemde bile bu iki terim sıklıkla birbiriyle karıştırılmaktaydı (Burchell, 1991; Rose, 1996). Foucault'ya göre, iki kavram temel olarak ekonomi ve devlet arasındaki ilişkinin tanımlanmasında farklılık gösteriyordu. Neoliberal kavram, ağırlıklı olarak mutlak ve her şeye gücü yeten bir devletin tarihsel deneyimine dayanan önceki liberal modeli tersyüz etmektedir. Klasik liberal kavramsallaştırmada tanımlanan devlet anlayışının aksine, neoliberalizmin savunucuları için devlet, serbest piyasayı tanımlamaz ve yönetmez; zira piyasanın kendisi devletin temelini oluşturan

düzenleyici ve denetleyici katedir. Foucault, neoliberalizmde devletin piyasayı kontrol etmesinden ziyade piyasanın devleti kontrol ettiğini savunmaktadır. Neoliberalizmde piyasa, ekonomi, devlet ve toplum için düzenleyici bir katedir (Burchell, 1991; Rose, 1996).

Neoliberal düşünce, 1970'li yıllardaki hızlanan enflasyon ve sarsıcı işsizliğin bir araya gelmesiyle herkesi olumsuz etkileyen sermaye birikimi krizinin tüm dünyayı etkilediği dönemde, ABD, İngiltere, İtalya, Fransa, İspanya, Portekiz, Şili, Portekiz, Arjantin gibi birçok ülkede kendine yer edinmiştir (Harvey, 2005; Hickel, 2012). Kapitalist dünyadaki bu yaygın huzursuzluk, II. Dünya Savaşından sonra sermaye birikimini temellendiren emek ve sermaye arasındaki sosyal uzlaşmada, sosyalist alternatif düşüncelerin ciddi olarak gündeme gelmesinde etkili olan kentsel düzeyde toplumsal hareketlere yol açmıştır. Avrupa ve ABD genelinde, tasarruf, mülk ve hisse senetleri gibi varlık değerleri hızla düşerken ve çökerken, ekonomik seçkinlerin ve yönetici sınıfların itibarına belirgin bir siyasi tehdit oluşturan temel reformlar ve devlet müdahaleleri için güçler harekete geçmiştir (Harvey, 2005). Üst sınıflar, kendilerini ekonomik ve siyasi yıkımdan korumak için hızlıca hareket etmek zorunda kalmışlardır. 1979 yılında ABD Merkez Bankası başkanı Paul Volcker'in ülkenin sermaye birikimi krizine karşı neoliberalleşme yoluyla para politikasında çok sert bir değişime gitmesi, sendikaları bitiren ve çalışanları işsiz bırakan uzun ve derin bir durgunluğa neden oldu. Bu süreç daha sonra 'Volcker şoku' olarak adlandırılmıştır (Harvey, 2005). Bu dönemde, telekomünikasyondan havayollarına kadar her şey kuralsızlaştırılmış; böylece serbest piyasa güçlü şirketlerin menfaatlerine açık hale getirilmiştir. Yatırımlardaki vergi indirimleri, sermayenin sınırsız hareketini desteklerken Amerika'nın endüstriyel faaliyetlerden çekilmesi (*deindustrialization*) ABD dışındaki üretimin artmasına neden olmuş; böylece işgücü maliyetleri, kaybedilen istihdam pahasına önemli ölçüde azaltılabilmektedir.

Neoliberalizm, kapitalist toplumsal düzene yönelik tehditlerin panzehiri ve aynı zamanda kapitalizmin hastalıklarına güya çözüm olmuştur. Aşırı istekli savunucu bir grup -çoğunlukla ekonomi alanındaki akademisyenler- bir araya gelerek kendilerini kişisel özgürlük ve serbest piyasa ideallerine bağlı 'liberaler' olarak adlandırmışlardır (Harvey, 2005). Neoliberalizm, 'ana akım toplumsal ideolojiye ve kabule giden yolunu bu 'sözde idealizm' aracılığıyla bulmuş oldu. Neoliberal düşüncenin savunucuları, toplumda herhangi bir düşünce biçiminin egemen olması için toplumun sezgilerine, içgüdülerine, değerlerine ve arzularına hitap eden bir kavramsal aygıtın geliştirilmesi gerektiğini biliyorlardı. Birçokları için karşı konulamaz ve çekici idealler olan insan onuru ve bireysel özgürlük gibi siyasi idealleri 'uygarlığın merkezi değerleri' olarak almışlar ve bunları neoliberalizmi mecazi anlamda topluma pazarlamak ve satmak için kullanmışlardır (Harvey, 2005). Bu idealist değerleri, sadece faşizm ve komünizm tarafından değil aynı zamanda bireylerin seçme özgürlüğü değerlerinin toplumsal kararlarla ikame edileceğini ve bu değerlerin her türlü devlet müdahalesinin tehdidi altında olduğu şeklinde tasvir etmişlerdir. Bunu yaparken, neoliberalizmi insan onuruna ve bireysel özgürlüğe değer veren bir siyasi hareket olarak sunmuşlar; böylece bu değerleri korumak isteyen herkes doğal olarak neoliberalizmi kabullenmiş ve hatta destek vermek zorunda hissetmiştir.

Aşağı yukarı aynı dönemde, neoliberalizm ABD dışındaki ülkelerde değişik yollarla toplumsal ideolojiye enjekte edildi ve toplumlar tarafından kabullenildi. Neoliberalizm, ya zorlama (yani Şili'deki askeri güç) yoluyla ya da finansal araçlar (örn. Mozambik ve Filipinler'deki IMF operasyonları) üzerinden toplumlara sunuldu. Bu nedenle neoliberalizm için rızanın aktif inşası, hangi baskı araçlarının en iyi ve en etkili olduğuna bağlı olarak ülkeden ülkeye değişim göstermiştir (Harvey, 2005).

Neoliberalizm 1960'ların sonlarından bu yana var olsa da (Hickel, 2012) ve son yıllarda çok daha fazla ilgi görmüş olsa da kurgusal olmayan ve çoksatan kitaplar arasındaki geniş okuyucu, akademisyen ve savunucu kitlesi dışındaki genel kamuoyunun çoğunluğu bu konuyu henüz tanımaya ve yeni yeni bilgi sahibi olmaya başlamışlardır. Kötü şöhreti diğer tahakküm sistemlerine kıyasla ancak son on yılda artmaya başlasa da TP uzmanları şu gerçeğin bilincinde olmalıdırlar ki; diğer tahakküm sistemlerinden çok bir farkı olmasa da neoliberalizmin önemli bir baskı enstrümanı olduğunun toplumun daha büyük bir kesimi tarafından kesinlikle tanınması gerekmektedir. Toplum sağlığı ve ekonomik sorunların büyük ölçüde toplumdaki eşitsizliklerden ve adaletsizliklerden kaynaklandığı hususu ne kadar çok halk kitlesi tarafından fark edilirse neoliberalizmin ezilen yoksul çoğunluğu kontrol etmede ve hak sahibi az

sayıdaki zengine imtiyaz sağlama bağlamında devasa eşitsizliklere nasıl destek olduğu daha iyi anlaşılabilir. TP uzmanları, neoliberal politikaların serbest ticaret, açık piyasa, arz yönlü ekonomi, kuralsızlaştırma, sözleşmeye bağlama (*contractualization*), özelleştirme ve ekonomik liberalleşmenin uygulanmasını nasıl teşvik ettiği, bununla birlikte bu tür politikaların neoliberalizmin etkilerini piyasa sektörü, ekonomi ve mevzuat sınırlarının ötesine nasıl genişlettiği (Lafferty, 2013) konularında kamu sektörünün farkındalığını artırmaya çalışabilirler (Hickel, 2012). Benzer şekilde bu uzmanlar, neoliberalizmin işçiyi üretim araçlarından ve emeğin kontrolünden nasıl ayırdığına (Kovel, 2002) dair insanların bilincini artırabilir ve sağlık sistemi, küresel iletişim, teknoloji ve eğitim sistemi gibi makro sistem kurumlarının yanı sıra çevre kirliliği pahasına kapitalizmin tamahkârlığı ve açgözlülüğü nedeniyle dünyanın doğal kaynaklarının kâr amacıyla nasıl yok edildiğine dikkat çekebilir.

Vicdanileşme sürecinde halk, son yıllarda neoliberal felsefenin halk sağlığı hizmetlerinde neden olduğu adaletsizlikleri, sağlık hizmetlerine erişimdeki eşitsizlikleri, ilaç endüstrisinin nasıl bir lobi gücüne sahip olduğunu, sağlık sigortası uygulamalarının ne kadar insafsız olduğunu, biyomedikal genetik araştırmalar ve medikal turizm organizasyonları gibi uygulamaların hâlihazırda marjinalleşmiş çoğunluğa nasıl zarar verdiğini ve aynı zamanda emeğin nasıl yok edildiği gibi konuları TP savunucularından öğrenebilir (McKenna, 2012; Smith, 2012). Yine bu uzmanlar, neoliberal yönelimin küresel piyasa endüstrisinin dış kaynak kullanımını ve buna bağlı olarak ulusal bazda işsizlik oranlarındaki artışları, iletişim teknolojisindeki muazzam ticarileşmeyi ve kitlesel ve sosyal medya aracılığıyla aşırı tüketimin nasıl topluma empoze edildiğini de halka açıklayabilirler (Vander Schee ve Kline, 2013). Bu sayede halk, standart sonuçlara yönelik talebin oluşmasıyla birlikte akademik personelin profesyonellikten nasıl uzaklaştığını, farklılaştırma ve program önceliklendirme uygulaması ile bilginin metalaştırıldığını, neoliberal gündemlerin üniversitelerin ve yükseköğretim kurumlarının salonlarına kadar nasıl nüfuz ettiğini ve son on yılda eğitim sistemlerinin bütünlüğünün nasıl yok edildiğini ilerleyen zamanda gittikçe daha fazla keşfedecektir (Arvast, 2006; Olssen ve Peters, 2010).

Ayrıca, TP uzmanları ve çevresel adalet savunucuları, gezegenimizin ahlaksızca yok olmasına ve doğal kaynaklara en çok bağımlı olan insanların marjinalleşmesine neden olan sınırsız ekonomik büyüme yaklaşımı için dizginsiz kapitalizm uygulamalarının yaygınlaşmasında neoliberalizmin ne tür bir rol oynadığını kamuoyuna anlatabilirler ve kamuoyunun bilinçlenmesine yardımcı olabilirler (Ayma vd., 2011). “Doğanın Hakları: Toprak Ananın Haklarının Evrensel Beyannameyi Örneği” (*The Rights of Nature: The Case for a Universal Declaration of the Rights of Mother Earth*) adlı kitap aracılığıyla Ayma ve diğer çevre savunucuları (2011), toplumda doğanın köleleştirilmesinden ve diğer tüm yaşamın insan sömürsü için yalnızca “kaynaklar” olarak muamele görmesi gerektiğine ilişkin neoliberal anlayış çerçevesinde sömürgeci bir zihniyetin kurulmaya çalışılmasına karşı çıkan ve çok fazla ihtiyaç duyulan bir farkındalık oluşumuna katkı sunmuşlardır. Yine bu aydınlar, insanlığa karşı işlenen suçlardan dolayı şirketleri sorumlu tutacak mekanizmaların sıkı bir şekilde uygulanması ve insanlara sunduğu doğal fayda dışında çevrenin de haklarını koruyacak şekilde hukuki organlarının geliştirilmesi için çağrıda bulunmuşlardır. Benzer bir şekilde, TP uzmanları, neoliberalizmin nihilizmin kapitalist teşviki ile olan bağlantısını, çokuluslu şirketlerin suçlarını, kaynakların metalaştırılmasını ve bunun sonucunda çevrenin tahribatı ve sömürsü konularını halkın daha iyi kavraması için diğer savunuculara katkı sunabilir ve yardımcı olabilirler (Kovel, 2002). TP savunucuları, ayrıca, neoliberal felsefenin kullanım yerine kâr elde etmek için açgözlü kapitalist üretim arayışlarını normalleştirdiği, emeğin sömürüldüğü, aşırı petrol tüketimi yapıldığı, aşırı doğal gaz çıkarıldığı ve ormanları yok ederek dünyanın en savunmasız ve gerçek sakinlerine doğrudan zarar verildiği gibi hususların daha geniş bir halk kitlesi tarafından fark edilmesine de yardımcı olabilirler. Karbon ticaretini kabul ettikleri için; halkın giderek artan çoğunluğu neoliberalizmin aşırı kapitalizmi desteklemesinin ekolojik krize nasıl sebebiyet vereceğini fark ettiklerinde tatlı su kaynaklarının özel mülklere dönüştürülmesine ve toksik maddeye maruz kalma sınırlarına ilişkin yasaların bilinçli olarak ihlal edilmesine karşı çıkacak ve toplumdaki eleştirel bilinç düzeyi hızla artacaktır (Kovel, 2002). Sonuç olarak, topluluğun daha fazla bireyi, doğanın özelleştirilmesinin, insanları doğal kaynaklara “sahip olunacak mülk” olarak bakmaya nasıl koşullandırdığının da farkına varacaklardır.

En önemlisi, TP savunucuları, neoliberalizmi tüm biçimleriyle açıkça ve tutarlı bir şekilde tanıyabildikleri takdirde topluluğun neoliberalizmi tanımaya yardımcı olabileceklerini anlamalı ve kabul etmelidirler. Neoliberalizm türevlerinin ve hastalıklarının bu şekilde tanınmasını sürdürmede bir strateji olarak; TP uzmanları, eleştirel bilinci yükseltmek için sosyal adaletin diğer savunucuları ve topluluk bireyleri ile birlikte neoliberalizm üzerine ilgili söylemlere odaklanmış olan araştırmaları düzenli olarak başlatmak, teşvik etmek ve sürdürmek için çok çaba sarf etmelidirler. Uzmanların, neoliberalizmin toplum ve doğal çevre üzerindeki geniş kapsamlı etkisini ve kötü sonuçlarını başarılı bir şekilde ortaya koyduktan sonra Freire'ye (1970) göre halkın vicdanileştirilmesi sürecindeki bir sonraki önemli görev, toplum bileşenlerinin böyle bir tahakküm sistemine karşı durma ihtiyacını kabul etmelerini sağlamaktır. TP savunucularının, insanların eleştirel bilincini yükseltmek için neoliberalizme aktif olarak karşı çıkılması zorunluluğunu ve böyle bir muhalefeti bir araya getirme inancının neoliberalizmin ortadan kaldırılması için çok önemli olduğunu vurgulamaları gerekmektedir. Bununla birlikte, TP savunucuları şunu da unutmamalıdır ki Freire'nin (1970)'in açıkça beyan ettiği gibi, zulüm gören insanlar eninde sonunda zalimlere karşı durmak için güç toplarlar; birçoğu ancak kendileri de birer zalime dönüşene kadar bunu yapmaya devam ederler; dolayısıyla insanların rehavete kapılmalarını ve kendi topluluklarında zulmü devam ettirmelerini önlemek için halkın bu nasihatten haberdar olması hayati önem taşımaktadır. Farklı paydaşları sosyal olarak bilinçlendirmek için yararlı bir strateji ise insanlara temel hizmetler sunan topluluk temsilcileriyle işbirliğinin teşvik edilmesi ve ardından insanların zaten günlük olarak katıldıkları programlara dahil edilerek eğitim ve bilgilendirme girişimlerinin uygulanmasıdır. Bu strateji sayesinde, neoliberalizmin olumsuz etkileri hakkında göze çarpan konular 'ortalama' bir bireyin düşünme biçiminde daha rutin hale gelecek ve pekişecektir.

Bununla birlikte, sosyal adalet savunucularının görevleri eğitim, ortak araştırma ve aktif katılım yoluyla halkın eleştirel bilincini yükseltmek, yalnızca neoliberalizmin geniş kapsamlı olumsuz etkilerini ve neoliberal politikaları topluluğun anlamasını sağlamak ve insanların bunlara karşı çıkmaları için farkındalık oluşturmakla sınırlı değildir. Üçüncü bir görev olarak, TP uzmanları, vicdanileştirme görevinin bir parçası olarak neoliberalizmin toplum tarafından nasıl ele alınabileceği konusunda halka farklı seçenekler sunmaya da hazır olmalıdır (Freire, 1970). İnsanlar hayatı kendileri için nasıl daha iyi hale getirebilecekleri konusunda daha fazla öğrenmeye ilgi duymaya devam ettikleri sürece uzmanlar onlara anlayabilecekleri seçenekler sunabilmelidirler. Potansiyel bir strateji olarak, TP savunucuları, neoliberal politikaların halk tarafından neden reddedilmesi gerektiğini anlatırken gizli kapitalist uygulamaların düzenlenmesi ve transfer fiyatlaması üzerindeki kısıtlamalar; örneğin bebek endüstrilere yapılan yatırımlar, ithalat tarifeleri, artan sübvansiyonlar, artan üst vergi oranları, işletme gider limitleri ve marjinal mali açıklar benzeri stratejik önlemlerin uygulanması gibi daha çok devlet bağlantılı halk kavramının esaslarını topluma anlatabilirler (Hickel, 2012; Wilkinson ve Pickett, 2010). Ayrıca bahsi geçen eğitimsel ve işbirlikçi araştırma stratejilerinin bir parçası olarak, uzmanlar işçi kooperatifleri, kredi kooperatifleri ve müteakabiliyet esaslı (*mutual*) sigorta şirketleri dahil kâr amacı gütmeyen sektörlere ve topluluk geliştirme organizasyonlarına daha fazla vurgu yapılması gibi piyasadaki mevcut alternatiflerden nasıl yararlanabileceklerini halka anlatabilirler (Wilkinson ve Pickett, 2010). Ayrıca Kovel'in (2002) 'ekosozyalizm'i (sosyalizm, Marksizm, ekolojik politika ve alternatif küreselleşmenin farklı özelliklerini bir araya getiren ve aynı zamanda aşırı ve kâr amaçlı kullanıma karşı doğanın öz haklarını tanıyan bir ideoloji) gibi kapitalizme alternatif kamu sistemlerini önerebilirler. TP savunucuları, eğitim girişimleri ve ortak araştırmalarda topluluk bireylerinin sürekli ve istikrarlı katılımları sayesinde, neoliberalizmi halka empoze edilen şekilden daha farklı bir biçimde düşünmeye sevk edebilirler.

Ancak, farklı alternatifleri önermek kadar önemli olan diğer bir konu da TP uzmanlarının tıpkı herhangi bir tahakküm sistemine karşı çıkmadaki seçeneklerde olduğu gibi, neoliberalizme karşı çıkma seçeneklerinin de farklı bağlamlarda ve toplumun her seviyesinde -devletin her düzeyinden başlayarak yaygın sosyal kurumlara, toplum örgütlerine, yerel komşu derneklere, taban hareketlerine ve hatta kişisel düzeye kadar- çeşitli düzeylerde gerçekleştirilebileceğini stratejik olarak halka vurgulamalarıdır. Bu bağlamda, uzmanların eleştirel bilinci artırma gayretleri çerçevesinde uygulayabilecekleri bir başka strateji de toplum bireylerinin neoliberalizme karşı dururken birçok farklı yolu kullanabileceklerini ve

kullanılacak her yolun kendi programlarına önemli katkılar sunacağı konusunda halkı ikna etmeleridir. Bu özel strateji, halkı bir amaca katkı sunma bağlamında kendi güçlü yönleri ve limitleri dahilinde yollarını bulmaya teşvik edecektir. TP uzmanları ayrıca topluluk bileşenlerinin tabandan-tavana (*bottom-up*) girişimlerinin, büyük organizasyonlar ve devlet kurumları tarafından uygulanacak tavandan-tabana (*top-down*) girişimler kadar önemli olduğunu halkın fark etmesini sağlayabilirler. Benzer şekilde, uzmanlar, topluluğun farklı katmanlarındaki bireylerin eşzamanlı eylemlerinin, neoliberalizme karşı mücadeleyi sürdürmek için gereken tamamlayıcı ve olumlu sinerjiji üretebileceğini de insanların fark etmesine katkıda bulunabilirler.

Son olarak, TP uzmanları, toplulukta eleştirel bilinci artırma görevinin ve bir sosyal adalet gündemini faaliyete geçirmede TP'nin rolünün bir parçası olarak, kamuoyuna yapılacak farkındalık ve eylem çağrısında 'aciliyet' gerekliliğinin altını çizilmelidirler. Birçok bilim insanı ve savunucu, toplumun halen karşı karşıya olduğu sorunların kriz noktasına ulaştığını vurgulamaktadır. Ancak ekonomik krizden ekolojik krize, demokrasinin gerçek anlamındaki krize (Ayma vd., 2011; Hickel, 2012; Kovel, 2002; Moane, 2011; Swift, 2010; Wilkinson ve Pickett, 2010) kadar mevcut kriz durumlarını ele almada düşünme ve eyleme geçmenin aciliyetini fazlaca vurgulamak, özünde TP'nin sosyal adalet gündemini kritik hale getirebilir. Dolayısıyla, TP savunucuları gereksiz ve faydasız bir panik ortamı oluşturmadan bu aciliyeti stratejik olarak halka iletmenin dengesini bulabilmeli ve yine de açık ve belirgin bir tepki uyandırabilmelidirler. Burası, topluluk paydaşlarından sağlanan girdilerin ve ortak araştırmayı kullanma stratejisinin son derece yararlı hale geldiği noktadır. Zira paydaşlar kendi topluluklarının belirli bağamlarına ilişkin içsel bilgileri sağlayacakları için halkın geri kalanına sosyal adalet gündemini anlatırken onların nasıl yönlendirilmesi gerektiği konusunda değerli bilgiler sağlayacaktır.

Toplumun Değişimin Olabileceğine İkna Etmek ve Ortak Bir Vizyon Oluşturmak

TP için eleştirel bir sosyal adalet gündemi oluşturmada ikinci ve üçüncü görevler, doğal olarak birlikte ve eşzamanlı olarak gerçekleştirilebilirler. TP uzmanları, birlikte çalıştıkları farklı toplulukların eleştirel bilincini artırmayı eğer başarılılarsa sosyal reformu gerçekleştirmek için gerekli siyasi iradeyi oluşturma adımına geçmeden önce, öncelikle hem değişim ihtimali için kalıcı bir iyimserlik aşıladıklarından hem de bu toplulukların bireyleri arasında ortak bir vizyon oluşturulmasına ilham verdiklerinden emin olmalıdırlar.

Kontrol ve kaynaklara erişimi olmayan bireyler arasında umutsuzluk ve çaresizlik duygusu ve düşüncesinin yaygınlaşması ve buna bağlı olarak insanların genellikle değişim inancına karşı güçsüz kalması, özellikle neoliberalizmin ve diğer tahakküm sistemlerinin etkileri üzerinde halkın vicdanileşme sürecine eşlik eden bir risktir. Doğal olarak, toplum bireylerine görünüşte toplumu ezici ve hatta potansiyel olarak cesaret kırıcı birçok bilgiyi sunduktan sonra toplumdaki insanları bu türden bir değişim olasılığına ikna etmek kolay değildir. Dolayısıyla onları buna ikna etmek, elbette TP uzmanlarının yalnızca görevi değil aynı zamanda sorumluluğu haline gelmektedir. Bu durumda, TP savunucularının halkın kendi kendini dönüştürebileceğine, yani halkın bu dönüşümü yapabileceğine ve sosyal ve politik değişimde TP savunucularının da birer aracı olarak rol oynayabileceklerine halkı ikna etmesi gerekmektedir (Moane, 2011). İnsanların daha fazla eşitlik, hak ve adalet elde edebileceğine inanıp inanmamaları, kısmen TP savunucuların yenilenmiş bir iyimserlik duygusu oluşturma, bulaşıcı bir coşku uyandırma ve halka değişimin hem arzu edilir hem de mümkün bir şey olduğu inancını aşılama yeteneklerine bağlı olmakla birlikte (Swift, 2010) kısmen de topluluktaki bireylerin yaratıcı girdileri, bağlılıkları ve daha fazla katılımçılık göstermelerine bağlıdır.

Topluluk üyeleri arasında şevki artırma ve pozitif bir tutum oluşturma görevi ilk sırada yer alıyorsa, neredeyse eşzamanlı olarak halkın gerçekleştirmeyi arzulanabileceği bir ortak gelecek vizyonu oluşturmaları için onlara ilham verme görevinin de ikinci sırada geldiği söylenebilir. Baskı ve özgürleştirme üzerine yayınlanan önemli sayıda makale, değişimin teşvik edilmeye çalışıldığı topluluklarda başarı elde etmek için ortak bir vizyon geliştirmenin önemini vurgulamaktadır (Moane, 2011). Herkes için yaşam kalitesini artırmaya yönelik bir sosyal vizyon genellikle siyasi iradeyi öfkelenmek için gerekli olan eleştirel bilincin oluşmasına neden olan kanıtlara dayanmaktadır

(Wilkinson ve Pickett, 2010). Sosyal adalet konularını içeren araştırma ve uygulamalarda eşit ortaklar ve katılımcı topluluk mensupları için gerçek, anlamlı ve ikna edici kanıtlar üretme stratejisi olarak eşit ortaklar ve katılımcı yaklaşımların kullanılması, TP uzmanlarının hem sosyal adalet alanındaki diğer disiplinlerden müttefikler hem de neoliberalizme ve diğer tahakküm sistemlerine karşı çıkma çabaları dahilinde faaliyet gösterdikleri topluluk bireyleri tarafından destek bulacak ortak bir vizyonun oluşturulmasını kolaylaştırabilir. Bu türden ortak bir vizyonun oluşturulmasının olumlu tarafı, topluluğun her bir bireyinin bu vizyonun gelişimine önemli ölçüde katkı sunma fırsatı sağlaması ve bu vizyonun aleniyet kazanmasının yanı sıra topluluktaki herkeste dayanışmaya ve eylemciliğe ilham verme kapasitesidir.

Örneğin neoliberalizmin olumsuz etkilerini ele almak amacıyla TP uzmanları, daha önceki araştırma çalışmalarında keşfedilmiş olan bir dizi teoriyi dikkate alabilirler. Bu teoriler, toplum bireylerini değişim olasılığına ikna etmede ve buldukları özel ortamlarında ortak bir vizyon oluşturmak için faydalı olabilecek stratejiler geliştirmede onlara rehberlik edebilir. Birçok TP uzmanının araştırmalarında ve sosyal adalet konularını içeren uygulamalarında pratik buldukları bir teori, Sosyal Hareketler Teorisi'dir. "Topluluk Psikolojisi: Özgürleştirme ve Refahın Peşinde" (*Community Psychology: In Pursuit of Liberation and Well-Being*) adlı kitaplarında Nelson ve Prilleltensky (2010), birtakım açık değerler bütününe desteklemek için toplumsal değişimi teşvik etme veya ona direnmede toplumsal hareketlerin rolüne dikkat çekmişlerdir. Yine bu araştırmacılar, toplumsal hareketlerin kökünün acı çekme ve yoksun kalma, bilinçliliği artırma, durağan faaliyetler ve siyasi fırsatlar gibi faktörlerin birleşiminden doğduğunu ve sosyal hareketlere katılan savunucuların eyleme hazırlanmak için birden fazla destek kaynağını, paydaş çıkarlarının uyumunu, iletişim ağlarını, örgütsel etkinliği ve kaynak seferberliğini ciddi olarak dikkate almaları gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca, toplumsal bir değişim oluşturma çabalarında etkili bir topluluk koalisyonu kurmanın ve siyasi nüfuzu toplamanın önemini de vurgulamıştır. Ortak bir amaç çerçevesinde, topluluk bileşenleri arasında işbirliği ve koalisyon kurmanın faydalı olacağını altını çizen bir teori olarak Sosyal Hareketler Teorisi, topluluk bireylerinin değişim olasılığına ikna edilmesi ve ortak bir vizyon oluşturulmasıyla ilgilidir. Bu bağlamda, Sosyal Hareketler Teorisi, yerel topluluklardaki neoliberal uygulamaların tanımlanmasından neoliberal politikaların yasama düzeyindeki muhalefetine kadar küçük ve büyük her türlü toplumsal harekette değişimin nasıl gerçekleştiğini daha iyi anlamak için araştırmacıların ve TP savunucuların gerekliliğini vurgulamaktadır. Ortak bir amaç için topluluk bireyleri ile koalisyon kurmak, Sosyal Hareketler Teorisinin kavramlarına dayalı olarak TP uzmanlarının kullanabileceği somut bir stratejidir.

Önerilen çerçevenin ikinci ve üçüncü görevlerini yerine getirirken TP uzmanlarına faydalı olabilecek diğer bir teori de Olson (1971) tarafından sunulan Kolektif Eylem Teorisi'dir. Mancur Olson'a (1971) göre, tek başına bir bireyin herhangi bir organizasyonun koşulları üzerinde neredeyse hiçbir etkisi yoktur. Ancak herhangi bir ilerlemeye önemli ölçüde katkıda bulunup bulunmadıklarına bakılmaksızın her birey organizasyon tarafından elde edilen herhangi bir ilerlemeden memnun kalabilir. Hiç kimse sağlanan ilerlemenin maliyeti konusunda tek başına sorumluluk almak istemez; bunun yerine herkes kendi yöntemiyle kamunun sağladığı çıktılarından faydalanmaya çalışır. Ancak Olson (1971), bireylerin doğru yönde teşvik edilerek bir kamu yararının sağlanmasına katkıda bulunmaya ikna edilebileceklerini savunmuştur. Neoliberal uygulamalara karşı uygulanabilecek bu teşvikler, ekonomik (örneğin istihdam oranlarını artırmak), sosyal (örneğin itibar sağlamak, akranları isteksiz de olsa kabullenmek), politik (örneğin köklü kurallara uymak) ve hatta seçici (örneğin fedakârlık sergilemek, baskıcı uygulamalara karşı çıkmak) gibi başlıklar olabilir. Kolektif Eylem Teorisi'ne göre, TP uzmanlarının ortak bir faydaya verilen çabaya katkıda bulunmaları için topluluk bireyelerine uygun teşvikler sağlaması durumunda, bireyler sadece kişisel çıkarların peşinden gitmeyebilecektir. Araştırma ve topluluk katılımı yoluyla hangi tür teşviklerin ortak kazanım elde etme çabalarına bireysel ilgiyi daha fazla teşvik edebileceğinin TP savunucuları tarafından belirlenmesi, topluluk bireyelerinin değişime olan inancını artıracak ve kolektif eylem yoluyla ortak bir vizyon oluşturmaya daha kolay ikna olacaklardır.

Kolektif Eylem Teorisiyle ilgili bir kavram, Zomeren, Postmes ve Spears (2008) tarafından önerilen ve yürüttükleri üç meta-analiz temelinde, algılanan adaletsizlik, algılanan fayda ve sosyal kimliğin kolektif

eylem üzerindeki 182 etkisini sentezleyen Kolektif Eylem İçin Sosyal Kimlik Modeli'dir (*Social Identity Model for Collective Action*) [SIMCA]. Kolektif eylemi doğrudan motive ettiği ve aynı zamanda kolektif eylemin adaletsizlik ve fayda terimleri arasında köprü kurduğu için toplumsal kimliğin kolektif eylemin merkezinde yer aldığını öne sürmüşler ve SIMCA'yı kolektif eylem üzerine yeni ve bütünleştirici bir bakış açısı olarak tanıtmışlardır. Makalelerinde, 'sosyal kimlik' tanımına, insanların bir grupta öznel özdeşleşme duygusu olduğu şeklinde atıfta bulunmuşlardır. Bu modelin TP uzmanlarının neoliberalizme ve diğer tahakküm sistemlerine karşı koyma stratejileri için özel anlamı, sosyal adalet savunucuları olarak araştırmalar ve uygulamalar, toplum bireyleri üzerinde daha güçlü bir sosyal kimlik duygusu oluşturacak ve dolayısıyla toplu faaliyetlere katılmak için girişimleri keşfetmesi, tanımlaması ve bunlara odaklanması için daha güçlü bir motivasyon oluşturacaktır. TP savunucuları bu süreçte, topluluk üyelerinin sosyal kimliklerinin içeriğinin belirli tahakküm sistemlerine karşı gelen ve daha politize kimliklere dönüştürülmesine katkı sunabilirler. Zomeren, Postmes ve Spears (2008), toplulukta daha konsantre, eylemli ve kararlı aktivist kimlikler oluşturmak için uygulanan stratejilerde sosyal kimlik dönüşümünün ve siyasallaşmanın önemini de vurgulamışlardır.

Ortak bir Vizyonu Siyasi İradeye Dönüştürmek

Bir sosyal adalet gündemini teşvik etmek için çerçevenin ilk üç görevini tamamlamış olmak, ortak bir topluluk vizyonunu güçlü bir siyasi iradeye dönüştürme faaliyetinin de başarılı olacağı ve bu adımın kolay olacağı anlamına gelmez. Ancak TP uzmanları, ilk üç görev tamamlandıktan sonra uygulayabilecekleri bir stratejinin, toplumun farklı düzeylerinde ve alanlarında siyasi iradenin oluşturulmasını kolaylaştıracağını ve bu durumun topluluk bireylerine sosyal adalet gündeminde ilerlemek için birden fazla seçenek sunacağını akılda tutmalıdırlar. TP savunucuları, topluluk üyeleri ile birlikte çalışarak, halkın siyasi iradesini sosyal kurumlarda, topluluk organizasyonlarında, mahalle halk hareketleri aracılığıyla ve hatta katılımcı bireysel vatandaşlar olarak neoliberal etkilere ve diğer tahakküm sistemlerine karşı seçim bileşenleri olarak dile getirmeye teşvik edebilirler. Bazı TP savunucuları, sosyal adalet konularıyla ilgili olarak, kamu politikasını ve eyalet (ABD için) mevzuatını doğrudan etkileyen araştırmalar yürütmüştür (Pomeroy, Trainor ve Pape, 2002; Sylvestre vd., 2007) ve bu uygulama, diğer savunucuların ve topluluk mensuplarının da yol olarak izleyebilecekleri bir seçenektir.

Özellikle yeni TP araştırmacıları, savunucuları ve topluluk paydaşları için ilave ve konu ile ilgili bir strateji olarak; çığır açan TP uzmanları tarafından daha önce yürütülmüş sosyal adalet gündemlerinin teşvikinde siyasi irade oluşturmak için seleflerinin başarılı bir şekilde kullandıkları teori ve yaklaşımlardan tecrübe edinmelidirler. TP uzmanları, ataerkillik, cinsiyetçilik, sömürgecilik, zayıf demokrasi ve yeni ortaya çıkan ekolojik kriz gibi farklı sosyal adalet sorunlarını ele almak için özel olarak yürütülen ve topluluk bileşenlerini de kapsayan katılımcı çalışmalar geliştirmektedirler. Yine bu uzmanlar, toplumda pozitif değişiklikler sağlayan sıradan insanların tabandan-tavana yaklaşımli gayretlerinin diğer toplum üyeleri tarafından değerinin bilinmesine katkı vermektedirler. Bu taban hareketlerini araştırmaların ve topluluk katılımı çalışmalarının başarılı örnekleri olarak sunmaktalar ve daha fazla vatandaşa toplumsal değişimin cesur aktörleri olmaları için ilham vermeye devam etmektedirler. Moane (2011) dışındaki çoğu diğer araştırmacı, ataerkillik ve cinsiyetçiliğe karşı son dönem çalışmalarda sosyal adaleti ve diğer TP değerlerini teşvik etmek için feminist teori ve yaklaşımları bilinçli olarak kullanmışlardır (Shpungin, Allen, Loomis ve DelloStritto, 2012; St. Germaine-Small, Walsh-Bowers ve Mitchell, 2012). Dünya çapında birçok sosyal adalet savunucusu, uzun zamandır devam eden sömürgecilik ve sömürgecilikten kaynaklanan sorunlarla yüzleşmek için özgürleştirme ve yerlilik temelli TP teorisinden, araştırmalardan ve uygulamalardan yararlanmışlardır (Cruz ve Sonn, 2011; Sonn ve Quayle, 2013). Swift'in (2010) güçlü demokrasi üzerine söylemi ile öne sürdüğü düşünce ve önerilere uygun olarak, birçok TP uzmanı enerjilerini demokratik idealleri, toplumsal katılımı, sivil eylemcilik ve özellikle gençliğe yatırım yaparak topluma politik katılımı aşılama ve artırmaya adanmıştır (Bishop, Vicary, Browne ve Guard, 2009; Pancer, Pratt, Hunsberger ve Alisat, 2007). TP taraftarlarının iklim değişikliği sorununu tanımlamaya başlamaları ve daha sonra araştırma ve uygulamalarında çevresel sürdürülebilirlik kültürüne doğru çok ihtiyaç duyulan bir geçiş

sürecini başlatmış olmaları 21'inci yüzyılın ilk on yılına damgasını vurmuştur (Culley ve Angelique, 2010; Rimer, 2010). Daha sonra TP uzmanları, fikirleri bir araya getirmek, en iyi uygulamaları paylaşmak, kapasite oluşturmak ve katılımcı eylem araştırması ve işbirliği ruhu içinde neoliberalleşmeye karşı stratejiler geliştirmek ve uygulamak için çevreciler, ekolojik aktivistler ve Yeşilci bilim adamları arasından kendilerine müttefikler aramaya koyulmuşlardır. Farklı uzmanlıklara sahip bu müttefiklerle birlikte, TP savunucuları çevre dostu uygulamaların geliştirilmesi ve çevreyi korumak için yeni yasaların tasarlanması için farkındalığı artırmışlar, vicdanlılığı teşvik etmişler ve kamuoyunun çevre sorunlarına dair kanaatlerine etkide bulunmuşlardır. Bu işe yeni başlayacak olan TP savunucuları, geriye dönüp bakarak daha deneyimli TP uzmanlarının farklı sosyal adalet alanlarında ve çeşitli bağlamlarda politik irade oluşturmak için kullandıkları belirli teorileri, yaklaşımları ve yöntemleri inceleyerek ötekilerin hatalarından, başarılarından ve diğer deneyimlerinden çok şeyler öğrenebilirler.

Ancak, TP savunucularının önceki araştırmalardan çıkarılan derslerin yanı sıra toplum ve topluluk düzeyindeki politikalara ve uygulamalara katkı sunan araştırmalar üzerinden siyasi irade oluşturma seçeneğine sahip olmaları, onların siyasi irade oluşturmaya daha kişisel ve samimi bir düzeyde teşvik etme ayrıcalığına da sahip olmalarını sağlar. Moane (2011), toplumsal hareketleri kışkırtma konusundaki söyleminde, TP savunucularının ve topluluk üyelerinin politik eylem ve değişim hakkındaki görüşlerini daha kapsamlı anlamaya davet etmiştir. 'Politik' kelimesinin, yalnızca devlet aygıtını ve birçok ezilen halk kitlesi için yabancılaştırıcı ve güçsüzleştirici bir kavram olan seçim sürecini içeren bir şey olarak değerlendirilmesine ve bu dar tanımlamalara karşı çıkma ihtiyacını vurgulamıştır. Benzer şekilde, tüm insanların değişime açık olduğu fikrini yaymak için ötekileştirilmiş kadınlar tarafından kullanılan 'küçük eylemler' terimini kullanmış ve konuşmak gibi küçük şeylerin bile topluluklarda anlamlı bir değişikliğe neden olacak bir eylem olduğunu belirtmiştir. Bazı TP taraftarları, 'küçük eylemlerin' pozitif sonuçlarını, statükoyu korumaya kararlı büyük güçler tarafından kolayca sindirilebilecek kazanımlar olduğunu düşünse de inançlı ve kararlı sosyal adalet savunucuları veya ilerici değişimi teşvik eden sosyal hareketler için 'küçük eylemler' itici bir güç olarak hizmet edebilir. Zira bunlar yalnızca toplumsal statükoyu sürdürmek için motive olmuş büyük güçler için değil aynı zamanda örtülü bilinç düzeylerinde aşağılanmanın farkında olmaksızın içselleştirilmesi nedeniyle (Jost ve Andrews), 2011; Jost, Banaji ve Nosek, 2004; Jost, Pelham, Sheldon ve Ni Sullivan, 2003) toplumda adalete erişimi daha sınırlı olan insanlar üzerinde topluluk üyelerinin 'küçük eylemleri', ihtiyaç duyulan değişim için daha önemli katalizörler haline gelmektedir.

Moane (2011) ayrıca, topluluk üyelerinin kendilerini yetkili rollerde ve çeşitli bağlamlarda aktif özne olarak görebilecekleri, baskıcı sistemlerde kendi belirledikleri alanlarda değişim akımları yaratabilecekleri ve kendi içlerinde 'direniş nişleri' oluşturabilecekleri bir sistem görüşü ortaya koymuştur. Hem büyük hem de küçük birçok eylemin değişim için devam eden toplumsal hareketlerin bir parçası olmasını mümkün kılacak bir sistem görüşünün, bir toplulukta, özellikle sürekli olarak baskıya maruz kalan topluluk üyeleri arasında dayanışma ve desteği geliştirmek için gerekli olduğunu öne sürmüştür.

Halkı 'Politik' teriminin dar tanımlarına karşı çıkmaya teşvik etmenin yanı sıra sosyal adalet savunucularının uygulayabileceği diğer bir strateji de topluluk üyelerini toplumdaki mevcut ve popüler 'demokrasi' kavramlarına meydan okumaya yönlendirmektir. Swift (2010), "Mantıksız Olmayan Demokrasi Klavuzu" (*The No-Nonsense Guide to Democracy*) adlı kitabında, 'demokrasi' tanımının günümüzde artık 'halkın yönetimi' ilkesi yerine nasıl liberal ve çağdaş bir versiyon haline geldiğini, mevcut halinin kolektif karar alma yöntemlerinden ziyade belirli bireylerin veya kurumların korunmasına yönelik bir versiyona dönüştüğünü tartışmaktadır. Benzer şekilde, mevcut hâkim 'demokrasi' tanımının, günümüz toplumundaki aşırı zengin ve ayrıcalıklı eşitsizliği meşru hale getiren bir tanım çerçevesine oturtulduğunu iddia etmektedir. Kitabının son bölümünde, Swift'e göre (2010) TP savunucuları, toplumsal grupların gerçek demokrasiyi geri kazanmaları için ve demokrasi tanımını siyasi topluluğun katılımcı öz-yönetiminin yanı sıra demokratik karar vermede güç eşitliğini teşvik eden radikal cumhuriyetçi geleneği savunan güçlü bir demokrasi türüne dönüştürmek için tahrik etmeye teşvik etmelidir. Yine ona göre, TP uzmanları 'politik' ve 'demokrasi' terimlerinin özgün tanımlarını

topluluktaki bireylerin gerçekleştirmelerine yardımcı olabilmeli ve zaten haklardan mahrum bırakılmış bir halk topluluğunu sivil ve siyasi katılıma yönlendirmenin, halkın kendi yollarını bulma konusunda ilham verebilir ve motive edebilir olduğunu ifade etmiştir. Böylece topluluktaki bireyler, dönüştürücü ve toplumsal bir değişimi meydana getirme niyetinde olan daha büyük toplumsal hareketlerde yer alabilmek adına, kendileri için en uygun ve rahat katılım düzeyine ve bağlamlarına kendileri karar verebileceklerdir. Bunlar, özellikle neoliberal ideoloji ve uygulamalarla mücadele edecek insanlarda siyasi öznellik duygusunu artırarak halkın daha fazla katılımını sağlamak ve eylemciliği desteklemek için çok önemli stratejilerdir. 'Toplumsal eylemciliğin politik ve demokratik bir sürecin parçası olarak dikkate değer olmadığı' şeklindeki yaygın kanaat bertaraf edilebilirse -ki özellikle bireyler eleştirel bir eğitim almışlarsa ve öykünebilecekleri uygun bir rol modelleri varsa toplumsal hareketlere katılmak ve katılımcı bir demokrasinin parçası olmak için daha fazla motive olabilirler (Swift, 2010). Böylece, cesur halk kitleleri demokratik bir sürece katılmayı seçebilir hatta kişisel, yerel, bölgesel, federal ve ulus devletin ötesinde daha fazla bir topluluk katılımını teşvik edebilirler.

Tarih, politik iradenin önceliğini teyit etmektedir. Sosyal adalet gündemi oluşturmayı gerektiren çoklu krizler karşısında, politikanın rolü açıktır ve toplumsal olarak bilinçli, eleştirel olarak bilinçli ve canlı bir halkın bu gündeme azami katılımı hayati önem taşımaktadır. Daha fazla eşitlik ve adalet için bir sosyal hareket, sürekli bir yönelim, daha iyi bir toplum için ortak bir vizyon ve çok ihtiyaç duyulan ekonomik ve sosyal değişimlere ulaşmak için politik bir irade gerektirir; sosyal adaleti savunan TP uzmanları bu konularda bir fark meydana getirebilirler.

Topluluk Psikolojisi Uzmanlarının Sosyal Adaleti Desteklemede Karşılaşacakları Zorlukların Teyidi

Toplum psikolojisi uzmanlarının desteklemesi için bir sosyal adalet gündemi önerme fikri kayda değer bir girişim gibi görünse de oluşturulan bu tür belgelerin önerdiği çerçevedeki dört görevin başarıyla yerine getirilmesini engelleyebilecek ve gelecekte uygulanmasında kesinlikle büyük zorluklarla karşılaşılacağı gerçeğini kabul etmeden böyle bir gündemi sunmak yanlış olacaktır. Geriye doğru 70 yıllık Kuzey Amerika tarihine baktığımızda, TP alanının, ana akım Psikoloji'nin bir alt disiplini olmasının getirdiği çeşitli zorluklarla karşılaştığı görülmüştür.

Kuruluşundan itibaren hem disiplin hem de meslek olarak ana akım Psikoloji çalışmalarının toplumsal meşruiyeti, sosyal uygulamalar için hâlihazırda faydalı olan makul bilgi birikiminin artırılmasına bağlı olmuştur (Walsh, Teo ve Baydala, 2014). Walsh, Teo ve Baydala (2014), "Eleştirel Bir Psikoloji Tarihi ve Felsefesi: Bağlam, Düşünce ve Uygulamanın Çeşitliliği" (*A Critical History and Philosophy of Psychology: Diversity of Context, Thought and Practice*) adlı kitaplarında, II. Dünya Savaşı sonrasında toplumsal meşruiyeti sağlama mücadelesi için psikologlar kendilerinin klinik ve zihinsel sağlık, iş dünyası, endüstri ve yönetim için pazarlanabilir asırlık psikolojik fikirlerin uzmanları olduklarını iddia etmişlerdir. Psikologların doğa bilimleri uzmanı kimliği dolayısıyla sendikalar ve sosyalistler gibi 'irrasyonel' unsurların kontrol altına alınmasına yardımcı olmak için toplumun etkin bileşenleri ile ittifak kurmaları, önemli toplumsal rolleri güvence altına alma kampanyalarında ikna edici bir retorik işlevi görmüştür. Psikologlar toplumun çevreye uyum, sosyal kontrol ve kamu davranışının yönetimi amaçlarını yansıtan hedefler belirlerken, toplumla ilişki içerisinde olan psikoloji uzmanları (TP uzmanları) sosyal davranış üzerine bilimsel olarak sağlam ve güçlü tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bazı psikologlar sosyal reform faaliyet ve araştırmaları da yapmış olsalar bile diğer birçok psikolog kapitalizmi güçlendirmeye ve toplumsal statükoyu sürdürmeye yönelik sosyal çözümleri desteklemişler; sonuç olarak bu da ana akım Psikolojide disipliner bir parçalanmaya yol açmıştır (Walsh, Teo ve Baydala, 2014).

1960'ların sonundan 1970'lerin başına kadar birçok TP uzmanı kendi toplumsal meşruiyetlerini oluşturmak için çalışmalarında toplumsal statüko ile aynı düzlemde hem akademik tanınırlık hem de kamuoyu onayı alma ve sürdürme adına çalışmalar yürütme konusuna ikna olmuşlardır (Walsh, Teo ve Baydala, 2014). Toplumsal faydalarını sürdürmek için istekli olan çok sayıda TP uzmanı, araştırma ve uygulamalarını toplumun ekonomik genişlemesi ve ilerlemesine uyarlamıştır. Bazı TP savunucuları, insanların sorunlarına kendi çözümlerini bulmalarına katkı sunan projeler yürüterek dışlanmış ve yoksul kalmış insan gruplarını güçlendirmeye çalışmışlar, ancak aynı zamanda hükümetlerin sosyal sorunları

çözme görevlerinden geri durmalarına da fırsat vermişlerdir (Walsh, Teo ve Baydala, 2014). Uygulamalı ve profesyonel psikologlar gibi birçok TP uzmanı da egemen ve kontrolcü güç merkezlerinin değerlerini kabullenmişlerdir. Bazı TP programları ve akademik düzeydeki TP uzmanları, toplumsal meşruiyetlerini koruyabilmek için çalışmalarını o dönemin kamu menfaatleri çizgisiyle uyumlu hale getirmişler ve bu sayede toplumsal meşruiyetlerini sürdürmek için ancak bu kaygılar dahilinde kendi uzmanlık kimliklerini oluşturabilmişlerdir. Bazı TP programları ve akademisyenler de çoğunlukla toplumsal hayatın sürdürülmesiyle uyumlu ve statükonun devamıyla ittifak halinde olan bu profesyonel psikologların politik gündemine katılmışlardır (Walsh, Teo ve Baydala, 2014).

Öte yandan, aşılmaz görünen baskılara rağmen, bazı TP uzmanları, yıllar boyunca bilinçli olarak, toplum refahının artırılması adına sosyal reformu destekleyen küçük ama önemli adımlar atmak için çaba sarf etmişlerdir. TP’de biraz karmaşık olsa da yine de övgüye değer bir sosyal adalet vizyonu, öncelikle mevcut durumla idealize edilmiş bir dizi toplumsal ilişkiler arasındaki uçurumu kapatmaya odaklanmış (Evans, Rosen ve Nelson, 2013); bazı TP uzmanlarını ise eşitlik, adalet ve farklılıkları desteklemek ve marjinalize edilmiş grupları savunmak için işbirlikçi, topluluk temelli ve katılımcı bazlı araştırmalar yürütmeye teşvik etmiştir. Akademik kurumlarda çalışan bazı TP uzmanları da insan-bilim psikolojisi perspektiflerini, nitel araştırma metodolojilerini ve pozitivist bilim adamları tarafından sıklıkla göz ardı edilen toplum temelli katılımcı yaklaşımları içeren teori, araştırma ve uygulamalara karşı önyargıları ortadan kaldırmak için yavaş ama sabırla çalışmalarını sürdürmüşlerdir. (Fisher ve Ball, 2003; Maton, Perkins ve Saegert, 2006). Araştırma titizliğinin farklı standartlarını savunarak değer yüklü pragmatikleri ve uygulamaları onaylamak, eleştirel düşünücü ve işbirlikçi çalışma ve hatta sosyal adalet ve diğer TP değerlerinin teşviki konusunda gelecek nesil psikologlarını eğitmek için pratik fikirler sunmak (Ali, Liu, Mahmood ve Arguello, 2008), birçok TP uzmanı için kendi alanlarındaki TP hedef ve değerleriyle daha uyumlu araştırma, yöntem, analiz ve tavsiyeleri birleştirebileceği bir geleceğin temelini atılmasına katkı sağlamıştır.

Topluluk düzeyinde sosyal reformu ve akademik kurum düzeyinde gerekli değişiklikleri başlatmanın ötesinde, sosyal politikayı ve eyalet [ABD için] mevzuatına doğrudan etki etmek ve belirli sosyal adalet konularını daha büyük bir makro-sosyal ölçekte açıkça ele almak için kayda değer bazı TP çalışmaları yürütülmüştür (Pomeroy, Trainor ve Pape, 2002; Sylvestre vd., 2007). TP uzmanı Ed Pomeroy ve Kanada Ruh Sağlığı Derneği Ofisinden meslektaşlarının ağır akıl hastası kişiler için bir ‘Destek Çerçevesi’ oluşturan araştırmaları buna bir örnektir. Bu gayretleri, özellikle Ontario Sağlık ve Uzun Vadeli Bakım Bakanlığı'nın (Ontario Ministry of Health and Long-Term Care) akıl sağlığı planlaması çerçevesinde vizyoner bir çalışma olmasından dolayı 2001 yılında Kanada Psikoloji Derneği'nin Toplum Hizmetine Seçkin Katkılar Ödülü'nü kazanmıştır (Nelson ve Lavoie, 2010). Sosyal politikaya pozitif yönde katkı sunan girişimlere bir başka örnek, Marie-Helene Gagne ve Claire Malo'nun Quebec eyaletindeki çocuk koruma kurumlarındaki çocuklara yapılan kötü muameleye ilişkin Quebec mevzuatına ‘psikolojik şiddet’ kavramının eklenmesi ve işçilerin eğitiminde etkili olan araştırma çalışmalarıdır (Nelson, Lavoie ve Mitchell, 2007).

TP'nin tarihi, karşılaştığı ve yüzleşmeye devam ettiği zorluklara rağmen TP taraftarlarının büyük bir kısmı TP hedeflerinden vazgeçmemişler; aksine, ister tabanda ve yerel topluluk düzeylerinde, ister daha yüksek kurum düzeyinde ya da kamu politikasını etkileyen yasama düzeyinde olsun, toplumun çeşitli katmanlardaki TP'nin temel değerlerini çalışmalarla teşvik etmeyi sürdürmeye devam etmektedirler.

Yirmi birinci yüzyılda, TP uzmanları ek zorluklarla karşı karşıyadır. TP, ana akım Psikolojinin kabul görmüş bir dalı olmasına rağmen yerleşik bir uzmanlık mesleği değildir. Bu, üniversite TP programlarındaki sınırlı sayıdaki mevcut akademik pozisyonların dışında TP uzmanlarını özel olarak tercih edecek ve işe alacak belirgin istihdam fırsatlarının olmadığı anlamına gelmektedir. Bunun bir diğer anlamı, TP uzmanlarının sosyal adaleti ve diğer TP temel değerlerini teşvik etmek ve birey yerine topluluğa odaklanan bakış açısı oluşturmak için kendilerine fırsatlar sağlayacak ya da en azından bu fırsatı tanıyacak iş ya da kariyer alanı bulmaları gerekecek demektir.

Üniversitelerin TP akademik programlarında bulunan az sayıdaki ve birbirlerinden çok uzak bölgelerde yer alan kariyer fırsatları dışında TP uzmanlarının sahip oldukları belirli niteliklerini, özgeçmişlerini, yöntemlerini, taleplerini ve değerlerini zorunlu kılacak kadar çok sayıda istihdam seçeneği yoktur. Bu ise istihdam sektöründe ve topluluğun kendisinde TP uzmanlarının uyguladıkları işbirlikçi, topluluk temelli, katılımcı yaklaşımlardan ve toplum bileşenleri ile ilişki kurarken ve daha doğrusu sosyal adaleti ve benimsedikleri diğer TP değerlerini teşvik etme fırsatlarının bariz olarak yetersiz kalmasından dolayı, onlardan faydalanma konusunda ciddi bir fırsat eksikliğini temsil etmektedir. TP uzmanları, sosyal adalet gündemlerini ısrarla sürdürmek için birlikte çalışmayı planladıkları topluluklarda kendi fırsatlarını aktif olarak oluşturmalı veya yaratıcı bir şekilde geliştirmelidirler. Bu da TP uzmanlarının sosyal adaleti savunabilmek ve benimsemeyi seçtikleri temel değerlere bağlı kalabilmek için üstesinden gelmeleri gereken zorluklardan sadece biridir.

Ne gariptir ki akademik TP uzmanı olmayı arzulayan ve yeterince şanslı olanlar için ve hatta prestijli yükseköğrenim kurumlarıyla bağlantılar kuran akademisyenler için bile sosyal adaleti teşvik etmede hala çeşitli zorluklar bulunmaktadır. Daha önce ifade edildiği üzere, Psikologların toplumsal meşruiyet sağlama, profesyonel olarak tanınma ve meslektaşları arasında kabul görme arzuları gibi akademide onlarca yıldır var olan ve tarihsel olarak kök salmış bu ve benzeri faktörler, toplumdaki ekonomik ve politik statükoyu değiştirmeye yönelik cesur girişimlerin önünde sıradan sorunlar olarak durmaktadır (Walsh, Teo ve Baydala, 2014). Geçmişte birçok akademik pozisyonlardaki psikologlar sosyal adaleti destekleme taleplerini dile getirmişler, ancak ne yazık ki ya sosyal adalet dilini gevşek bir şekilde kullanma eğiliminde olmuşlar ya da toplulukta radikal bir değişiklik yapma iddialarıyla bağlantılı retorik sağlamakla yetinmişlerdir (Walsh ve Gokani, 2014).

Walsh ve Gokani (2014), akademik düzeydeki psikologların sosyal adaleti savunma isteklerini ele aldıkları makalelerinde, bu kişilerin ayrıcalıklı sosyo-ekonomik statülerinin, toplumsal statükoya karşı çıkan sosyal eylemlere katılma arzularını sıklıkla tehlikeye attığı fikrini dile getirmişlerdir. Bu bağlamda, Psikoloji alanındaki sosyal adalet savunucularının Psikologlar olarak sosyal adaleti savunmak yerine, ilgili birer vatandaş olarak adaletsizliklere karşı koyma mücadelelerinde topluluktaki diğer insanlara katılmayı seçebilecekleri önerisinde bulunmuşlardır. Bu ise hem sosyo-ekonomik ve entelektüel hiyerarşik sistemle mücadele veren akademik düzeydeki psikologlar hem de seçtikleri kariyer kapsamında ilerici değişiklikler meydana getirmeye çalışan akademi dışındaki diğer TP savunucuları için ciddi olarak üzerinde durulması gereken geçerli bir öneridir.

Eşitlik ve adaleti teşvik edip etmeme konusunda akademik düzeydeki topluluk psikologları, kamu sektöründe işbirlikçi, topluluk temelli, katılımcı araştırma ve eylem uygulayan TP savunucuları veya toplumdan aktif olarak katılım sağlayan vatandaşlar ve diğer tüm TP savunucularının, bu makalede önerilen sosyal adalet gündemini desteklemek için tanımlanan dört görevi yerine getirmenin anahtar ögesinin sivil katılım olduğunu akılda tutmaları oldukça önemlidir. Ayrıca, topluluk bileşenlerinin artan katılımı ve buna müteakip düzeyli işbirliği, sosyal adalet gündeminin teşvikinde kapıların açılmasına ve böylece sivil katılım yoluyla TP savunucuları için yeni fırsatların oluşmasına ve bu fırsatların da geliştirilmesine katkı sunabilir.

Sosyal Adalet Gündemini Destekleme Üzerine Eleştirel Düşünceler

Toplumda daha fazla eşitlik ve adaleti teşvik etmek adına bilinçli bir karar vermiş olan her birey, baskıcı tahakküm sistemlerine karşı bir sosyal adalet gündemini desteklemeye yönelik herhangi bir sorumluluk altına girmeden önce kişisel olarak ortaya koyacağı gayretlerin türü ve niceliği üzerinde eleştirel bir şekilde düşünülmelidir. Çağdaş bir TP uzmanı olmak; bir bilim adamı, araştırmacı ve sosyal adalet savunucusu olarak kendi eleştirel düşüncelerim, kısıtlarım ve özgürlüklerim açısından mevcut konumumu değerlendirmem için beni motive etmiştir. Bu değerlendirmede, geriye dönüp kendi vicdanımı ve kendi eleştirel bilincimin evrimini tanımaya karar verdim.

TP alanında lisansüstü eğitimimi almadan önce, TP kavramları ve yaklaşımları hakkında çok az bilgim bulunması yanında bu tür faaliyetlere topluluk katılımı da asgari düzeyde idi. Sosyal meselelere ve sorunlara dair anlayışım, gazetelerden, internetten ve televizyon haber yayınlarından topladığım kit

bilgilerle sınırlıydı. Doktora eğitimimden TP ilkelerini, değerlerini, kavramsal araçlarını ve araştırma çalışmalarını daha detaylıca öğrendikten sonra, tahakküm sistemlerinin ve zayıf bir demokrasinin etkilerinden kaynaklanan toplumda mevcut adaletsizliklerin daha çok farkında ve eleştirel olarak bilincinde olmaya başladım. Daha da önemlisi, kendi bölgemde kamu tarafından finanse edilen okullarda cinsel açıdan ötekileştirilmiş ve toplumsal cinsiyet bakımından azınlıkta kalan gençlerinin desteklenmesini savunan TP araştırmalarım ve son birkaç yılda topluluktaki çeşitli paydaşlardan edindiğim işbirlikçi deneyimler, kamusal eleştirel bilincin yükseltilmesine yardımcı olmak, toplumsal değişim için topluluk taleplerini desteklemek ve dönüştürücü sosyal hareketler için siyasi görüşlere omuz vermek bana ayrıcalıklar sağladı.

TP değerlerini desteklemeye yönelik arzularımın harekete geçmesi ve buna bağlı olarak sağladığım daha fazla sivil katılım, bölgedeki lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel nüfusun sosyal taleplerini ve sağlığını ele almaya adanmış ilk topluluk merkezinin başarılı bir şekilde kurulmasına neden olan taban hareketine yoğun bir iştiaqla destek vermemi sağladı. Dolayısıyla, sadece kendi vicdanımdan kaynaklanan olumlu sonuçlara dayanarak, ilgili-alakalı bir topluluğun değişim ihtimaline olan sarsılmaz inancı ve toplumda daha fazla katılım ve eşitlik için bir vizyon ve bu değişimi sağlayacak siyasi iradeyi paylaşma deneyimlerimi takdir ederek, aynı olumlu deneyimleri başkalarına da yaşatabilecek bir sosyal adalet gündemini desteklemenin faydalarının farkına varmak benim için kolay oldu.

Akademik bir araştırmacı olarak farklı topluluklarla ilişki kurmanın ve yükseköğretim ve eğitimimin ayrıcalıklarının getirdiği sınırlamaları yavaş yavaş tanımanın yanı sıra eleştirel düşüncelerim aynı zamanda kişisel vicdanla birlikte gelen sorumlulukları ve geleceğe ilerlemek için uygun bir eleştirel bilinç seviyesini sürdürmeye ihtiyacımın olduğunu kabul etmemi sağladı. Çünkü kişinin kendi eleştirel bilincini bilerek ve isteyerek devam ettirmeden başkalarının bunu kazanmasına yardım etme gücü, kendi kendine empoze etmiş olduğu bir zorlama ile sınırlandırılmış olacaktır. Bir sosyal adalet gündemini teşvik etmede TP uzmanlarının yerine getirmesi gereken ilk bütüncü adım, toplumda süregelen yaygın adaletsizliklere karşı herkesin eleştirel bilincini artırmanın önemine vereceği değerdir. Zira ancak halkın eleştirel bilinci pozitif anlamda artırıldığında daha sonraki adımlarda çok ihtiyaç duyulan değişimi sağlamak için siyasi bir iradenin oluşturulmasına yol açan sonraki adımlar atılabilecektir. Bu nedenle, sadece kendi eleştirel bilincimi korumam ve başkalarının vicdanını uyarma fırsatlarına karşı ihtiyatlı kalmam değil, aynı zamanda benzer fırsatları geliştirmenin yollarını bulma konusunda da vicdanlı kalmam bir zorunluluktur. Topluluğun eleştirel bilinci açık diğer mensuplarıyla birlikte, topluluğumuzun ele alması gereken önemli sorunları belirlemek, yaşam koşullarımızı iyileştirmek için bir vizyonu paylaşmak ve daha iyi bir gelecek ve daha adil bir toplum için değişim sağlama adına siyasi bir irade oluşturmak için hep birlikte dayanışmaya devam etmek gerekmektedir.

Kaynaklar

Ali, S. R., Liu, W. M., Mahmood, A., & Arguello, J. (2008). Social justice and applied psychology: Practical ideas for training the next generation of psychologists. *Journal for Social Action in Counseling and Psychology*, 1, 1–13.

Alvesson, M., & Skoldburg, K. (2000). *Reflexive methodology*. London, England: Sage.

Arvast, A. (2006). From community to commodity college: Globalization, Neoliberalism, and the new Ontario College curricula. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, 50, 1–21.

Ayma, E. M., Barlow, M., Bartholomew, E.P., Basse, N., Biggs, S., Cullinan, C., et al. (2011). *The rights of nature: The case for a universal declaration of the rights of mother earth*. Ottawa, Canada: The Council of Canadians, Fundacion Pachamama, and Global Exchange.

Bishop, B. J., Vicary, D. A., Browne, A. L., & Guard, N. (2009). Public policy, participation and the third position: The implication of engaging communities on their own terms. *American Journal of Community Psychology*, 43, 111–121.

- Burchell, G. (1991). Peculiar interests: Civil society and “governing the system of natural liberty”. In G. Burchell, C. Gordon, & P. Miller (Eds.), *The Foucault effect: Studies in governmentality* (pp.119–150). Hemel Hempstead, England: Harvester Wheatsheaf.
- Burton, M., Boyle, S., Harris, C., & Kagan, C. (2007). Community psychology in Britain. In S. Reich, M. Riemer, I. Prilleltensky, & M. Montero (Eds.), *International community psychology: History and theories* (pp. 219–237). New York, NY: Springer.
- Center for Economic and Social Justice [CESJ] (2015). *Defining economic and social justice*. Retrieved from <http://www.cesj.org/learn/definitions/defining-economic-justice-and-social-justice/>.
- Community Foundations of Canada (2004). *Social justice: Useful definitions*. Retrieved from http://tamarackcommunity.ca/downloads/vc/SJ_Defs.pdf.
- Cruz, M., & Sonn, C. C. (2011). (De)colonizing culture in community psychology: Reflections from critical social science. *American Journal of Community Psychology*, 47, 203–214.
- Culley, M. R., & Angelique, H. (2010). Nuclear power: Renaissance or relapse? Global climate change and long-term three mile island activists’ narratives. *American Journal of Community Psychology*, 45, 231–246. doi:10.1007/s10464-010-9299-8.
- Dalton, J. H., Elias, M. J., & Wandersman, A. (2001). *Community psychology: Linking individuals and communities*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Evans, S. D., Rosen, A., & Nelson, G. (2013). Community psychology and social justice. In C. Johnson, J. Diaz, Z. Franco, H. Friedman, & B. Nastasi (Eds.), *Praeger handbook of social justice*. Westport, CT: Praeger.
- Fisher, P. A., & Ball, T. J. (2003). Tribal participatory research: Mechanisms of a collaborative model. *American Journal of Community Psychology*, 32, 207–216.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the oppressed*. New York, NY: Continuum.
- Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. New York, NY: Oxford University Press.
- Hickel, J. (2012). *A short history of neoliberalism*. *New left project*. Retrieved from http://www.newleftproject.org/index.php/site/article_comments/a_short_history_of_neoliberalism_and_how_we_can_fix_it.
- Jost, J. T., & Andrews, R. (2011). System justification theory. In D. J. Christie (Ed.), *The Encyclopedia of Peace Psychology* (p. 273). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Jost, J. T., Banaji, M. R., & Nosek, B. A. (2004). A decade of system justification theory: Accumulated evidence of conscious and unconscious bolstering of the status quo. *Political Psychology*, 25, 881–919.
- Jost, J. T., Pelham, B. W., Sheldon, O., & Ni Sullivan, B. (2003). Social inequality and the reduction of ideological dissonance on behalf of the system: Evidence of enhanced system justification among the disadvantaged. *European Journal of Social Psychology*, 33, 13–36.
- Kloos, B., Hill, J., Thomas, E., Wandersman, A., Elias, M. J., & Dalton, J. H. (2012). *Community psychology: Linking individuals and communities (3rd ed.)*. Belmont, CA: Wadsworth Publishing.
- Kovel, J. (2002). *The enemy of nature: The end of capitalism or the end of the world?*. New York, NY: Zed Books.
- Lafferty, G. (2013). Dominance by default: Neoliberalism’s continuing ascendancy. *Work, Employment & Society*, 27, 178–185. doi:10.1177/0950017012464421.
- Maton, K. I., Perkins, D. D., & Saegert, S. (2006). Community psychology at the crossroads: Prospects for interdisciplinary research. *American Journal of Community Psychology*, 38, 9–21. doi:10.1007/s10464-006-9062-3.

- McKenna, B. (2012). The clash of medical civilizations: Experiencing “primary care” in a neoliberal culture. *Journal of Medical Humanities*, 33, 255–272. doi:10.1007/s10912-012-9184-6.
- Moane, G. (2011). *Gender and colonialism: A psychological analysis of oppression and liberation*. Houndmills, England: Palgrave Macmillan.
- Nelson, G., & Lavoie, F. (2010). Contributions of Canadian community psychology. *Canadian Psychology*, 51, 79–88.
- Nelson, G., Lavoie, F., & Mitchell, T. (2007). The history and theories of community psychology in Canada. In S. Reich, M. Riemer, I. Prilleltensky, & M. Montero (Eds.), *International community psychology: History and theories*. New York, NY: Springer.
- Nelson, G., & Prilleltensky, I. (2010). The project of community psychology: Issues, values, and tools for liberation and well-being. In G. Nelson & I. Prilleltensky (Eds.), *Community psychology: In pursuit of liberation and well-being (2nd ed.)*. New York, NY: Palgrave.
- Olson, M. (1971). *The logic of collective action: Public goods and the theory of groups (2nd ed.)*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Olssen, M., & Peters, M. A. (2010). Neoliberalism, higher education and the knowledge economy: From free market to knowledge capitalism. *Journal of Education Policy*, 20, 313–345. doi:10.1080/02680930500108718.
- Pancer, S. M., Pratt, M., Hunsberger, B., & Alisat, S. (2007). Community and political involvement in adolescence: What distinguishes the activists from the uninvolved? *Journal of Community Psychology*, 35, 741–759.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the twenty-first century*. Cambridge, MA: Belknap.
- Pomeroy, E., Trainor, J., & Pape, B. (2002). Citizens shaping policy: The Canadian Mental Health Association’s framework for support project. *Canadian Psychology*, 43, 11–20.
- Reach and Teach (2014). *Defining social justice: What is social justice?* Retrieved from <http://www.reachandteach.com/content/index.php?topic=socialjustice>.
- Riemer, M. (2010). Community psychology, the natural environment, and global climate change. In G. Nelson & I. Prilleltensky (Eds.), *Community psychology: In pursuit of liberation and well-being (2nd ed.)*. New York, NY: Palgrave.
- Rose, N. (1996). Governing “advanced” liberal democracies. In A. Barry, T. Osborne, & N. Rose (Eds.), *Foucault and political reason: Liberalism, neo-liberalism and rationalities of government* (pp. 37–64). London, England: UCL Press.
- Shpungin, E., Allen, N., Loomis, C., & DelloStritto, M. E. (2012). Keeping the spirit alive: Using feminist methodology to address silencing. *Journal of Community Psychology*, 40, 44–61.
- Smith, K. (2012). The problematization of medical tourism: A critique of neoliberalism. *Developing World Bioethics*, 12, 1–8. doi:10.1111/j.1471-8847.2012.00318.x.
- Sonn, C. C., & Quayle, A. F. (2013). Developing praxis: Mobilising critical race theory in community cultural development. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 23, 435–448.
- St Germaine-Small, M., Walsh-Bowers, R., & Mitchell, T. L. (2012). Exploring the relevance of feminist pedagogy to community psychology: Continuing the dialogue. *Journal of Community Psychology*, 40, 129–144.
- Stiglitz, J. (2012). *The Price of Inequality: How today’s divided society endangers our future*. New York, NY: W. W. Norton & Company.
- Swift, R. (2010). *The no-nonsense guide to democracy*. Toronto, ON: New Internationalist.

- Sylvestre, J., George, L., Aubry, T., Durbin, J., Nelson, G., & Trainor, J. (2007). Strengthening Ontario's system of housing for people with serious mental illness. *Canadian Journal of Community Mental Health, 26*, 79–95.
- Tervalon, M., & Murray-Garcia, J. (1998). Cultural humility vs. cultural competence: A critical distinction in defining physician training outcomes in multicultural education. *Journal of Health Care for the Poor and Underserved, 9*, 117–121.
- Tyler, T. R., Boeckmann, R. J., Smith, H. J., & Huo, Y. J. (1997). *Social justice in a diverse society*. Boulder, CO: Westview Press.
- Vander Schee, C., & Kline, K. (2013). Neoliberal exploitation in reality television: Youth, health and the spectacle of celebrity 'concern'. *Journal of Youth Studies, 16*, 565–578. doi:10.1080/13676261.2012.733812.
- Walsh, R., & Gokani, R. (2014). The personal and political economy of psychologists' desires for social justice. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology, 34*, 41–55.
- Walsh, R., Teo, T., & Baydala, A. (2014). *A critical history and philosophy of psychology: Diversity of context, thought, and practice*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Wilkinson, R., & Pickett, K. (2010). *The spirit level: Why greater equality makes societies stronger*. New York, NY: Bloomsbury.
- Zomeran, M., Postmes, T., & Spears, R. (2008). Toward an integrative social identity model of collective action: a quantitative research synthesis of three socio-psychological perspectives. *Psychological Bulletin, 134*, 504–535.